

Els fòssils de la humiliació borbònica

Les prospeccions arqueològiques per a dur a terme obres de canalització d'aigua als Prats de Rei (Anoia), que el 1711 va viure la tercera batalla més important de la història de Catalunya, han posat al descobert una vuitantena d'objectes de la vida quotidiana i d'ús militar que confirmen que l'exèrcit borbònic va fugir del municipi cames ajudeu-me. Fou un dels últims triomfs austriacistes abans de la caiguda de Barcelona.

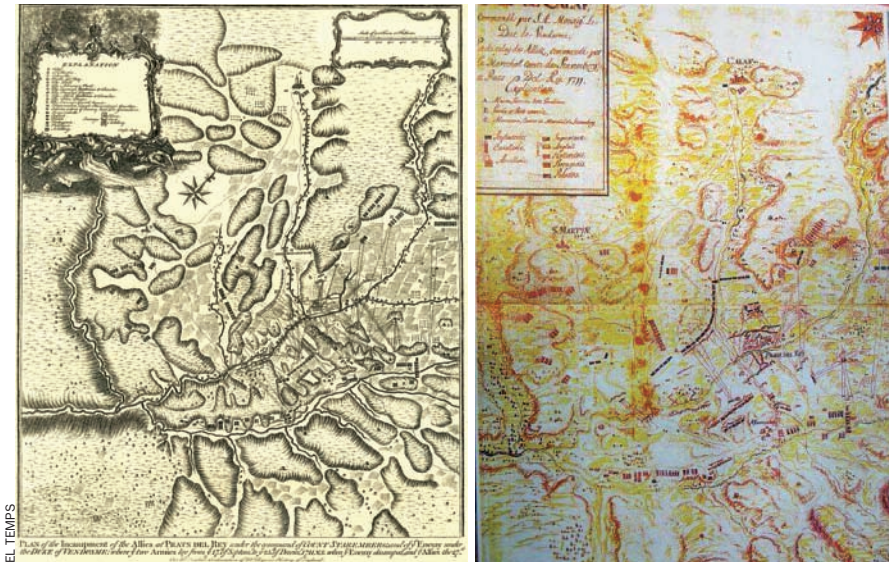
“Lo dia 17, sbra 1711 va eser assetjada esta vila estan lo exersit de Carlos tercer de Can Selva fins a puigfarnar de numero de 22000 homens governats per lo General Staranverch qui estava a Casa Roca de la manresana. Los de phalip quint estaven de St. Palvim fins a la devesa de la portella eran lo numero de 35000 homens governats per lo princep bandoma qui estava a Calaff a Casa Mn Geroni abadal posaren bateria de peses a la hera den llobet per espatllar la moralla y casas encara que las casas las espatllaren mes los alamanys per trauer las bigas per fer foch que no la bateria y estigueran fins al dia de Nadal que sen anaren lo exersit de phalip quin y lo de Carlos tercer lo dia de St Joant dia 27 de dbra deixant las casas de la vila menos la Ra y Casa Candalo inhabitables.” Així relatà al seu diari un pagès de Cererols, Joan Fàbrega, els efectes causats als Prats de Rei (Anoia) per la batalla disputada entre l'exèrcit borbònic –comandat pel mariscal Lluís Josep de Borbó, duc de Vendôme– i els austriacistes –del mariscal Guido von Starhemberg. Els Prats de Rei és l'escenari de la penúltima victòria dels Àustria sobre els Borbó, una lluita de trinxeres en què van participar uns 60.000 soldats, durant tres mesos d'hivern.

Moment clau per a la història. La guerra de Successió va ser un conflicte bèl·lic transcendent per a Catalunya pel seu tràgic desenllaç, l'11 de setembre del 1714, però també per a la resta del món, “perquè és la primera gran guerra en la qual s'enfronten dues concepcions sobre el món i la política: la concepció absolutista i dictatorial dels Borbó i el concepte més constitucional, mercantil i respectuós amb les llibertats, que està a la base de l'Europa

actual i la modernitat il·lustrada, que defensen els aliats i la monarquia benivolent dels Àustria, amb el suport de Catalunya, la potència constitucional i mercantil del sud d'Europa”, explica Francesc Xavier Hernández, catedràtic de didàctica de les ciències socials de la UB. Militarment, Catalunya va ser a punt de guanyar la guerra, va ser un poble en epopeia. La batalla dels Prats de Rei confirma aquest vigor bèl·lic, que va tenir continuïtat a Talamanca (Bages), on es va registrar la darrera victòria del bàndol austriacista, el 13 i el 14 d'agost del 1714. La batalla dels Prats de Rei, entre el setembre i el desembre del 1711, és la tercera en magnitud de tota la història de Catalunya: “la batalla de l'Ebre, la batalla d'Ilerda entre Juli Cèsar i els pompeians, i la dels Prats de Rei, que, de fet, era una continuació dels combats que es vivien simultàniament a la fortalesa de Cardona. És molt important numèricament i també per la duresa, perquè va tenir lloc durant l'hivern. Fou també una guerra de posicions singular que acabà oferint una moratòria a la causa aliada i frenant l'ofensiva absolutista”, relata Hernández.

Una clau trobada al campament temporal de l'exèrcit borbònic als Prats de Rei, juntament amb una vuitantena de peces més, que han quedat dipositades a la col·lecció del municipi.

Espais de la batalla dels Prats de Rei. A l'esquerra, la cartografia de l'exèrcit austriacista, i a la dreta, la dels Borbó. El nord-est del municipi va ser el campament base dels absolutistes.

L'arqueologia contra els Borbó.

L'any en què es commemoren els 300 anys de la victòria aliada als Prats de Rei coincideix amb una troballa arqueològica que s'afegeix als testimonis escrits i a la recerca històrica per a certificar que en aquest municipi, efectivament, els invasors van haver de fugir amb la cua entre cames. La troballa ha estat per atzar, fruit d'unes prospeccions arqueològiques dutes a terme per l'empresa Antequem SL, amb la col·laboració de l'empresa local CatPatrimoni, com a treball previ a les obres d'un projecte de subministrament d'aigua a diversos municipis entre Calaf i Igualada.

L'existència de cartografia del municipi elaborada per tots dos exèrcits va facilitar molt la tasca de prospecció, fins al punt de precisar la localització concreta d'un campament temporal borbònic. "Tots dos exèrcits van dibuixar els plànols, la posició de les tropes, el lloc de disparar, etc. Aquest material va ser la nostra primera font d'informació per a veure si la traça d'aquesta obra afectava cap d'aquests punts. I ens vam adonar que al nord-est del poble hi havia localitzat un dels campaments borbònics. Gràcies a la prospecció vam poder confirmar l'existència d'aquest campament", explica Marc Bosch, arqueòleg d'Antequem SL.

Fruit de la intervenció arqueològica, s'han trobat una vuitantena de peces relacionades amb la vida quotidiana dels soldats borbònics, i també amb

la seva activitat militar a la zona. Els campaments militars eren temporals, amb tendes de campanya, sense edificis construïts. Això explica que quan el campament es dissolia només hi quedessin objectes. "Hi hem trobat força material, com ara una forquilla amb la flor de lis, diversos tipus de bales, restes de metralla –perquè els altres els havien bombardejats–, restes de bala de morter, alguns botons, alguna moneda, una clau, metralla de granada, un esperó per al cavall, un picarol i una medalla religiosa, entre més. Tot plegat, un patrimoni important, que, a més a més, confirma que l'exèrcit borbònic va haver de fugir precipitadament de la zona quan va ser derrotat, i es devia deixar molts objectes abandonats", relata Marc Bosch.

A l'est del poble, a tocar de la Torre de la Manresana, hi havia instal·lat l'exèrcit austriacista. La Torre va esdevenir l'observatori estratègic del comandament aliat, mentre Starhemberg s'instal·lava, amb el seu estat major, en una masia propera i les tropes es desplegaven entre Can Selva i Puigforner. D'una altra banda, les tropes borbòniques eren situades entre Calaf i Sant Martí Sesgueioles, i formaven un front que encerclava els Prats de Rei des del mas de l'Albareda fins a Solanelles. El principal objectiu de l'exèrcit borbònic era controlar l'altiplà calafi per tal de facilitar l'assalt definitiu de Cardona i després avançar cap a Barcelona. Així mateix, els exèrcits aliats necessitaven fer-se forts en aquesta zona per a obs-

Els arqueòlegs creuen que una prospecció més

taclitzar les pretensions borbòniques i garantir l'arribada de reforços militars, subministrament d'armes, municions i queviures al territori català sota control aliat.

Tot i que aquest espai no forma part de la intervenció arqueològica preventiva que fa Antequem SL, els arqueòlegs han trobat restes de bales

S'hi han trobat una vuitantena d'objectes personals i militars dels borbònics

àmplia al municipi aportaria més dades sobre la batalla, en què van participar 60.000 soldats.

de canó esclatades al vessant d'un turó, fet que demostra que els austriacistes llançaven les bales des de la posició de la Torre, i no sempre encertaven el blanc, perquè algunes bales passaven de llarg i explotaven.

Més detalls amagats. Hi ha molta documentació sobre una de les batalles més importants de la història de Catalunya. Diaris personals, cartografia, referències històriques i informació arqueològica. Però amb tota probabilitat, n'hi ha d'haver més que encara resta oculta. Es calcula que a l'exèrcit borbònic hi va haver unes 10.000 baixes en els tres mesos que va durar l'enfrontament i, segons els arqueòlegs, "és molt possible que alguns

dels cossos fossin enterrats en aquesta zona, si bé alguns cadàvers devien ser retornats a les famílies", opina Bosch. De fet, considera necessari de continuar les intervencions arqueològiques a tot el municipi, en un radi de 12,5 km, que, segons la cartografia de l'època, era el perímetre que encerclava els Prats de Rei o bé on devia tenir lloc la

Es calcula que a la batalla dels Prats de Rei l'exèrcit borbònic va perdre 10.000 soldats

batalla. "Pensem que podrien aparèixer restes humanes, i per la seva posició podríem saber si pertanyien a un exèrcit o a un altre."

Per a dur a terme excavacions calen els permisos de la Generalitat i dels propietaris afectats. El tràmit no ha de ser difícil, però el principal impediment és el finançament. En el cas estudiat per Antequem SL, com que ha estat una intervenció preventiva, el cost ha anat a càrrec de l'empresa que construeix la canalització —una empresa del ministeri espanyol de Medi Ambient que a la vegada en subcontracta una altra. Però si la intervenció és amb finalitats científiques, el cost de prospecció i d'estudi ha de provenir d'una altra font, pública o privada. I el fet cert és que, d'ençà de la crisi, les intervencions arqueològiques de caràcter científic s'han reduït dràsticament, fins i tot les que poden tenir més interès i més projecció.

On es guarden les peces? Els materials ja han estat estudiats i catalogats, i ara esperen el moment de ser dipositats. Per proximitat, les peces haurien d'incorporar-se al catàleg del Museu de la Pell d'Igualada, de caràcter comarcal. Però el municipi dels Prats de Rei, de 570 habitants, té un petit museu, no reconegut com a tal sinó com a col·lecció, i voldria que les peces es quedessin a casa. És per això que, de moment, s'ha signat un conveni amb el Museu d'Igualada perquè el material consti com a part d'aquest museu, però pugui quedar en dipòsit al municipi originari i pugui ser visitat en aquest petit museu. Aquest dipòsit, tanmateix, serà temporal.

L'any 2010, el municipi va endegar un projecte de Centre d'Interpretació de la Batalla dels Prats de Rei i la Guerra de Successió, que s'instal·larà dins la Torre de la Manresana —l'únic element que resta de l'antic castell medieval de frontera— i serà una realitat l'estiu del 2012. De fet, aquest escenari ja forma part de la Ruta 1714, un projecte de la Generalitat que aplega indrets clau de Catalunya vinculats a aquest conflicte bèl·lic, tant per la importància en els fets de guerra com per la dimensió social i cultural.

Gemma Aguilera